

Булінг у школі: покрокові дії, як цьому протистояти

Булінг – (хуліган, забіяка, задирака, грубіян, насильник) визначається як утиск, дискримінація, цькування. Цей термін означає тривалий процес свідомого жорстокого ставлення (фізичного і психічного), агресивної поведінки, одного з членів колективу з боку інших представників колективу, щоб заподіяти шкоду, викликати страх, тривогу або ж створити негативне середовище для людини.

Верховна Рада України 18 грудня 2018 року прийняла Закон України № 8584 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо протидії булінгу», який вперше визнає юридично поняття булінгу в українському законодавстві та передбачає відповідальність не тільки за вчинення, але й за приховування випадків булінгу.

Закон вносить зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, згідно з якими встановлюється відповідальність за булінг.

Так, вчинення булінгу тягне за собою накладення штрафу від 850 до 1700 гривень або громадські роботи на строк від 20-ти до 40-ка годин.

Водночас за булінг, вчинений групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, законом встановлено штраф від 1700 до 3400 гривень або громадські роботи на строк від 40 до 60 годин.

Булінг, вчинений дітьми від 14-ти до 16-ти років, тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють. Його розмір, відповідно до ухваленого закону, становить від 850 до 1700 гривень або громадські роботи на строк від 20 до 40 годин. Водночас законом визначено покарання за приховування випадків булінгу педагогічним, науково-педагогічним, науковим працівником, керівником або засновником закладу освіти.

Також внесені зміни до Закону «Про освіту». Зокрема, вводиться визначення терміну «булінг» як «моральне або фізичне насильство, агресія у будь-якій формі або будь-які інші дії, вчинені з метою викликати страх, тривогу, підпорядкувати особу своїм інтересам, що мають ознаки свідомого жорстокого ставлення».

У Законі визначаються механізми протидії цьому явищу, серед них:

- покладання на засновника закладу освіти здійснення контролю за виконанням плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу;
- на керівника закладу освіти – затвердження та оприлюднення плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу, розгляд заяв про випадки булінгу від здобувачів освіти, їх батьків, законних представників, інших осіб та видання рішення про проведення розслідування.

Наслідки шкільного насилля

Жертви булінгу переживають важкі емоції – почуття приниження і сором, страх, розпач і злість. Булінг вкрай негативно впливає на соціалізацію жертви, спричиняючи:

- неадекватне сприймання себе – занижену самооцінку, комплекс неповноцінності, беззахисність;
- негативне сприймання однолітків – відсторонення від спілкування, самотність, часті прогули у школі;
- неадекватне сприймання реальності – підвищену тривожність, різноманітні фобії, неврози;
- девіантну поведінку – схильність до правопорушень, суїцидальні наміри, формування алкогольної, тютюнової чи наркотичної залежності.

Як реагувати на цькування

Молодші школярі мають неодмінно звертатися за допомогою до дорослих — учителів і батьків. Допомога дорослих дуже потрібна і в будь-якому іншому віці, особливо, якщо дії кривдників можуть завдати серйозної шкоди фізичному та психічному здоров'ю.

Старші діти, підлітки можуть спробувати самостійно впоратись із деякими ситуаціями. Психологами було розроблено кілька порад для них:

- Ігноруйте кривдника. Якщо є можливість, намагайтесь уникнути сварки, зробіть вигляд, що вам байдуже і йдіть геть. Така поведінка не свідчить про боягузтво, адже, навпаки, іноді зробити це набагато складніше, ніж дати волю емоціям.
- Якщо ситуація не дозволяє вам піти, зберігаючи самовладання, використайте гумор. Цим ви можете спантеличити кривдника/кривдників, відволікти його/їх від наміру дошкулити вам.
- Стримуйте гнів і злість. Адже це саме те, чого домагається кривдник. Говоріть спокійно і впевнено, покажіть силу духу.
- Не вступайте в бійку. Кривдник тільки й чекає приводу, щоб застосувати силу. Що агресивніше ви реагуєте, то більше шансів опинитися в загрозливій для вашої безпеки і здоров'я ситуації.
- Не соромтеся обговорювати такі загрозливі ситуації з людьми, яким ви довіряєте. Це допоможе вибудувати правильну лінію поведінки і припинити насилля.

Як діяти батькам

Не залишайте цю ситуацію без уваги. Для початку напишіть заяву директору школи з проханням розібратися в проблемі, описавши випадки цькування і долучивши докази: відеозапис, сканування листування в соціальних мережах, висновок соціального педагога та/або шкільного (або будь-якого іншого психолога) про нанесення йому психологічної травми, висновок лікаря про нанесення тілесних ушкоджень.

Вкажіть, що під час розгляду заяви (це повинні зробити протягом 30 днів) хочете бути присутнім особисто. Ці документи знадобляться в суді і вплинуть на ступінь покарання булера і на розмір компенсації моральної шкоди, заподіяної жертві, якщо вирішити проблему на рівні школи не вдасться. В такому випадку вкажіть ці документи в якості доповнення до заяви в поліцію про вчинення стосовно вашої дитини правопорушення. Вона повинна бути в двох примірниках (на вашому примірнику – вхідний номер реєстрації документа). Через декілька днів уточніть, хто веде вашу справу – щоб не затягнули, і винуватець не залишився безкарним: через місяць заява про адміністративне правопорушення анулюється.

А якщо в цей час булер затіє чергове приниження, дитина повинна викликати в школу батьків, а ті – поліцію. Її працівники зобов'язані скласти протокол про правопорушення і взяти пояснення у того, кого ображають, кривдника, свідків (якщо діти неповнолітні, то в присутності їх батьків), класного керівника і директора школи.

У ході проведення досудової підготовки справи заявити клопотання про проведення судово-психологічної експертизи жертви булінга. Протокол і висновок експертизи будуть основною доказовою базою в суді.

Водночас такою ж є відповідальність батьків, якщо здійснюється буліг стосовно вчителя, тобто дитина здійснює дії, які спрямовані проти вчителя та заподіюють шкоду, викликають страх, тривогу або ж створюють негативне середовище для педагога, перешкоджають провадженню ним освітньої діяльності в закладі освіти.